

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE “KÜRESEL BAĞLANTILAR” ÖĞRENME ALANI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN META SENTEZİ

META-SYNTHESIS OF STUDIES RELATED TO THE LEARNING FIELD OF GLOBAL CONNECTIONS IN SOCIAL STUDIES TEACHING

Esen DURMUŞ¹, Aysun KARADAĞOĞLU²

ÖZ: Bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler zamansal ve mekânsal sınırların genişlemesini kolaylaştırmış, böylece küresel ölçekte toplumlar ve ülkeler arasındaki bilgi, teknoloji, siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin birbirine bağlılığını etkilemiştir. Böyle bir dönemde öğrencilerin farklı kavramlar arasındaki karşılıklı ilişkileri anlamaları, çağdaş dünya hakkında farkındalık geliştirmeleri ve çoklu bakış açılarını benimsemeleri büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı sosyal bilgiler programında önemli bir yere sahiptir. Bu doğrultuda, bu çalışma “Küresel Bağlantılar” üzerine yapılan mevcut araştırmaların kapsamlı bir analizini sunmayı ve eğilimlerini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada meta-sentez yöntemi kullanılmış ve önceden belirlenmiş kriterleri karşılayan 39 erişilebilir tam metin çalışma dahil edilmiştir. Bu çalışmalara Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi, Google Scholar ve Dergipark, Ulakbim, TR dizin veri tabanlarından erişilmiştir. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiş, tabulastırılmış ve yorumlanmıştır. Sosyal bilgiler eğitiminde “Küresel Bağlantılar”la ilgili alan yazın incelendiğinde, program ve ders kitaplarının önemli bir odak noktasını oluşturduğu çeşitli konular ortaya çıkmaktadır. İyileştirme önerileri arasında öğretim programı ve ders kitaplarındaki içerik ve etkinliklerin geliştirilmesi, daha fazla araştırma yapılması ve öğrenci öğrenimini ve öğretmenin etkinliğini artırmak için daha fazla etkinliğin dâhil edilmesi yer almaktadır.

ABSTRACT: Advances in science and technology have facilitated the expansion of temporal and spatial boundaries, thus affecting the interconnectedness of knowledge, technology, political, economic and cultural relations between societies and countries on a global scale. In such a period, it is of great importance for students to understand the interrelationships between different concepts, develop an awareness of the contemporary world and appreciate multiple perspectives. As a result, the learning domain of "global connections" has an important place in the social studies programme. Accordingly, this study aims to provide a comprehensive analysis of existing research on global connections and explore its trends. The meta-synthesis method was used and 39 accessible full-text studies that met predetermined criteria were included. These studies were obtained from the Council of Higher Education (YÖK) National Thesis Centre, Google Scholar and Dergipark, Ulakbim, TR index databases. The data were analysed, tabulated and interpreted using content analysis. A review of the literature on global connections in social studies education reveals a variety of issues, with curriculum and textbooks forming an important focus. Suggestions for improvement include improving the content and activities in the curriculum and textbooks, conducting more research, and including more activities to enhance student learning and teacher effectiveness.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, “Küresel Bağlantılar”, Meta-sentez.

Keywords: Social studies, Global connections, Meta-synthesis

Bu makaleye atıf vermek için:

Durmuş, E. & Karadağoğlu, A. (2024). Sosyal bilgiler öğretiminde küresel bağlantılar öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmaların meta sentezi, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(Özel Sayı), 197-220.

Cite this article as:

Durmuş, E. & Karadağoğlu, A. (2024). Meta-synthesis of studies related to the learning field of global connections in social studies teaching. *Trakya Journal of Education*, 14(Special Issue), 197-220.

¹ Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Elazığ, TÜRKİYE. esendurmus@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1011-8785

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, TÜRKİYE., aysunkaradagolu23@gmail.com, ORCID: 0009-0000-8944-3788

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Globalisation is the international integration process that brings societies living in different regions of the world into a single global system (Erdem, 2008). Countries and societies are becoming more interconnected and similar to each other through the process of globalisation, which started centuries ago and has intensified its impact (Tunçer, 2012). Especially in recent years, an event occurring in any part of the world has made it necessary for societies to act on a global scale as it indirectly affects the lives of other regions (Lim, 2008). Therefore, developments in the field of globalisation have affected the education system as in many other fields. Individuals who take an active role in education should be trained in a way that they can solve problems, be strong, follow the developments in the world closely, be entrepreneurial and take risks in the process of globalisation (Akçay, 2003).

Since the last quarter of the 20th century, globalisation, whose sphere of influence has expanded with the increase in the interaction between people, has naturally affected the educational institutions where the citizens of the countries are raised. In Turkey, the social studies course, which is important in raising individuals as effective, good and responsible citizens, aims to raise individuals who can think critically, have common sense and are realistic by taking into account the developmental characteristics of individuals (Yazıcı ve Koca, 2008). All these expectations have revealed the importance of making changes in education programmes in order to raise individuals who can adapt to the new era in the global information society and produce rational solutions (Balay, 2004). As a matter of fact, these developments in the field of education all over the world have closely affected the social studies curriculum, which includes global-scale issues. In line with the aforementioned information, globalisation and global issues have become one of the indispensable elements of the social studies course. The concept of globalisation, which has found a place in social studies curricula, has also been reflected in various curricula in the field of education and therefore in textbooks (Dere ve Uçar, 2020).

In order to conduct future studies with a renewed perspective on global connections within social studies education, a comprehensive review of existing academic literature was undertaken. This involved the use of the meta-synthesis method to evaluate a range of sources, including theses, articles and papers. The aim of this holistic evaluation is to inspire new ideas and directions for research in the field of global connections within social studies.

Method

The research, which was conducted in meta-synthesis design, includes studies conducted between 2009-2023 within the scope of global connections learning domain and its subheadings. It is limited to a total of 39 studies, 35 articles, 3 theses and 1 paper.

The data obtained in the study were subjected to content analysis, with direct quotations from the included studies providing support for the findings. In order to enhance credibility, confirmability, and transferability, the research incorporated the perspectives of two external experts alongside the researchers' analyses.

Findings

The topics related to the global connections learning area were determined as globalisation, Turkey's regional geopolitical role, global problems, concepts, sustainable development, global connection, historical figures, citizenship, skills related to the learning area, human and economic geography and culture. The findings showed that the most frequently used method in the studies on global connections learning domain in social studies education was document analysis. Document analysis was followed by phenomenological study and case study research method respectively. The preferred sample or study group in the global connections learning domain consists of two sub-themes. A number of different codes were identified under two main themes: secondary school and document analysis. The fact that the preferred sample was the social studies curriculum and social studies textbooks supports the other findings. The data collection tools used in the studies vary. The most frequently used data collection tool was document analysis, and the curriculum and textbooks were identified as data collection tools. In addition, semi-structured interview form with teachers is another most frequently used data collection tool. The analysis methods used in the studies vary considerably. The most frequently used analysis techniques are content analysis and descriptive analysis.

According to the reliability and validity criteria, the data were categorised under five themes: credibility, transferability, consistency, confirmability and ethics. While the expert review code was the most frequently used code under the credibility theme, the detailed explanation of the process code was the second most frequently used code. When the result table is analysed, it is seen that there is a significant diversity in category and code groupings. Although "subject deficiencies" or "content deficiencies" were mentioned under the negative sub-theme title, in general, many subjects and concepts related to the global connections learning domain were included, discussed and explained. In the related studies, various titles were collected under the theme of psychomotor skills, affective skills, cognitive skills, out-of-school activities, method-technique, in-class and out-of-class activities, education, courses, programmes and textbooks, teachers, media, relations with the environment, historical figures.

Discussion and Conclusion

A total of 39 studies, including 35 articles, three theses and one paper, were examined and analysed by meta-synthesis method in terms of various variables through various databases on the subject of global connections learning area in social studies teaching between 2009-2023. According to the results, it was revealed that the most studies were conducted in 2018 with one paper and six articles (Uygun and Ulu, 2018; Görmez, 2018; İbrahimoglu, 2018; Karadeniz, 2018; Beldağ and Teymur, 2018; Akpınar and Kranda, 2018; Işık Demirhan, 2018).

In conclusion, research on the global connections learning domain in social studies teaching highlights a wide range of issues. In this context, studies focus on various aspects such as the reflection of global connections on programmes and textbooks, acquisition of skills and values, awareness and perception. The focus on social studies programmes and textbooks shows that these resources have received considerable attention. In addition, teachers were included in the study groups more frequently than students and pre-service teachers. The recommendations resulting from these studies emphasise the necessity for enhancements in curriculum and textbooks, particularly focusing on content enrichment and the inclusion of more activities. There is a recurring suggestion for increased research and activity integration. The implementation of these recommendations by relevant institutions could lead to a more impactful learning experience for students in the realm of global connections, while also better preparing teachers with the requisite knowledge, skills, and attitudes to support this educational process effectively.

GİRİŞ

Küreselleşme, dünya üzerinde farklı bölgelerde yaşayan toplumları tek bir küresel sistem içine toplayan uluslararası bütünleşme sürecidir. Dünyanın tek bir çatı altında toplanması düşüncesinden hareketle, dünya milletlerinin ekonomi, siyaset ve iletişim açısından birbirine yakınlaşması, aynı zamanda dünyanın küçülmesi olarak da ifade edilebilir. (Erdem, 2008). En geniş anlamıyla, "Küresel Bağlantılar"ın genişlemesi, sosyal yaşamın düzenlenmesi, dünya toplumlarının yakınlaşması ve sosyal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlanabilir. Kısaca, yaşamın her alanında küresel bağlanabilirliğin büyümesi ve hızlanması anlamına gelmektedir (Uçar, 2023). Küreselleşme, teknolojinin hızlı gelişimine paralel olarak etkilerini çok fazla alanda hissettirmekte olup ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişim ve değişimler küreselleşme kavramıyla birlikte ele alınmaktadır (Koluman, 2011). Günümüz dünyasında popüler kavramlar arasında yer alan küreselleşme; siyasal, sosyal, ekonomik, ekolojik, teknolojik, bilgi ve daha birçok gelişme ile birlikte kullanılarak çağın önemli sözcükleri arasında yer almıştır (Bozkurt, 2000). Küreselleşme, doğası gereği küresel bir yapıya sahip olan modernitenin bir sonucu olarak görülmektedir. Hayatın her alanını olduğu gibi, özel ve bireysel yönleri etkilemektedir. "Küreselleşme, artık 'ötekilerin' olmadığı bir dünyada yeni karşılıklı bağımlılık biçimleri yaratmaktadır. Günümüzde küreselleşmeden ve etkilerinden kaçınmak olanaklı değildir çünkü küreselleşme demokratik bir çağı temsil etmektedir (Giddens, 2004). Küreselleşme, bilgi ve teknolojinin üretimi ve dolaşımına aktif olarak katılabilecek bir insan kaynağı gerektirmektedir. İnsanlar her zaman kendileri için önemli olan tutum ve değerleri anlamaya çalışmışlardır ve evren hakkında daha fazla bilgi sahibi olma gereksinimi yeni isteklere yol açmıştır. Zaman içinde evreni anlama ve kontrol etme arzusu, sosyal, politik, ekonomik ve kültürel sonuçlarıyla birlikte küreselleşme olarak kendini göstermiştir (Amin, 1998). Küresel ve toplumsal yaşamın her alanında kendini gösteren küreselleşme olgusu, sürekli değişen doğasıyla insan hayatının tüm yönlerini etkilemiştir (Ulusoy, 2015). Günümüzün küreselleşen dünyasında başarılı olabilmek için bireylerin eğitim yoluyla sağlıklı ve etkili iletişim kurmaları ve küresel pazarlarda farklılaşmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, küreselleşen dünyada eğitim, sürekli bir öğrenme, bilgi edinme, üretme ve bilgiyle yaşama süreci olarak görülmektedir.

İstenen sonuçlara ulaşmak için eğitim, eleştirel düşünme, iletişim ve problem çözme becerilerini geliştiren yaşam boyu süren bir çaba olmalıdır. Aynı zamanda küresel vatandaşlık duygusunu aşılmalı ve öğrencilerin akılcı çözümler geliştirmelerini sağlamalıdır (Çalık ve Sezgin, 2005). Küresel gelişmeleri takip edenler, vatandaşlık kavramını ortak duyarlılıklar ve değerlerle yaşam biçimi haline getirilen evrensel bir kavrama dönüştürürler. Sonuç olarak, dünyanın dört bir yanındaki toplumlar birbirine bağlı hale gelmiş ve her biri küresel vatandaş rolünü üstlenmiştir.

21. yüzyılda bilimsel, teknolojik, ekonomik ve politik gelişmelerin hızla artması, küreselleşmeye bağlı olarak sistemlerde önemli değişikliklere yol açmıştır. Bilginin üretilmesi ve paylaşılmasındaki sınırsız olanaklar, eğitim sistemlerinin de bu gelişmelere paralel olarak yenilenmesini zorunlu kılmıştır (Demirezen ve Turan, 2016). Sonuç olarak eğitim, küreselleşmeden etkilenen önemli bir alan haline gelmiştir. Küresel eğitim kavramı, 1960'lı ve 1970'li yıllarda eğitimciler, STK'lar ve hükümetler arası kuruluşlar tarafından yürütülen eğitimsel ve sosyal reform hareketleriyle ortaya çıkmıştır (Standish, 2014). Küresel eğitim, küreselleşmiş bir dünyada bireylerin birbirine bağlılığını yansıtmakta ve insanların birbirlerini etkilediğini vurgulamaktadır. Eğitime etkin bir şekilde katılabilmek için bireylerin sorun çözme konusunda eğitilmeleri, dirençli olmaları, küresel gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmaları, girişimci olmaları ve küreselleşme sürecinde risk almaya istekli olmaları gerekmektedir (Akçay, 2003). NCSS (2016)'nin küresel eğitimle ilgili açıklamalarında ise şartların, konuların, eğitimlerin, süreçlerin ve olayların birbiriyle uyum içinde odaklanıldığı görülmektedir. Bu bakış açısı ile değerlendirildiğinde sosyal bilgiler dersi içeriği, açısından küreselleşmenin birebir ilişkilendirebileceği derslerin başında yer almaktadır (Akhan ve Kaymak, 2021). Sosyal bilgiler programı içeriği ile bütünleştirilen küreselleşme kavramı, eğitim alanında çeşitli programlara ve ders kitaplarına yansımıştır (Dere ve Uçar, 2020). “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı, bireylerin dünyayı anlamaları ve dünyayla ilişki kurmaları, çağdaş küresel dinamiklere ilişkin algılarını geliştirmeleri ve çok boyutlu bir bakış açısı sunmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Bu alan, küresel olayları aktif bir şekilde takip edebilen ve problem çözme becerileriyle olumlu tepkiler verebilen bireylerin yetiştirilmesinde büyük önem taşımaktadır (Körükçü ve Şahingöz, 2020). Sosyal bilgiler öğretim programının “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı, inançları, düşünceleri, insanları, bilgiyi, teknolojiyi, kültürel ve politik sınırları aşarak küresel düşünmenin önemine büyük vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda devletler birbiriyle işbirliği yapmakta ve rekabet etmektedir. Öğrencilerin bu bağlantıların bilincinde olmaları ve bunları eleştirel bir şekilde değerlendirmeyi öğrenmeleri gerekmektedir. Ayrıca, program, hızla gelişen küresel gündemi takip eden ve ortaya çıkan zorluklara çözüm üretebilen etkili ve hesap verebilir Türk vatandaşlarının yetişmesini sağlamaya çalışmaktadır (MEB, 2023). “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı, kültürel mirasa duyarlılık, saygı, barış, araştırma, empati, yaratıcılık, eleştirel düşünme, işbirliği, problem çözme, klişe ve önyargıları tanıma gibi bir dizi beceriyi geliştirmek üzere tasarlanmış 12 kazanımı içermektedir (Ulusoy, 2015). Sosyal bilgiler programındaki bu öğrenme alanı, öğrencilerin yaratıcı ve etik düşünme becerilerini geliştirmenin yanı sıra, dünya ticaretine (ithalat ve ihracat), ortak kültürel miras kavramına ve turizm gibi kilit konulara ilişkin içgörü sağlamayı amaçlamaktadır (Çakır, 2019). Ayrıca, sosyal bilgilerin amaçları, küresel gelişmelere uyum sağlayabilen, küresel ve yerel sorumluluklarını anlayan ve uygun tutumlar geliştirebilen bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir (Tezcan, 2002).

Sosyal bilgilerde “Küresel Bağlantılar” konusu ile ilgili alanyazın incelendiğinde, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının sosyal bilgiler ders kitaplarına nasıl yansıdığı, öğretim programındaki yeri, öğretmen adaylarının tutum ve görüşleri, öğrencilerin başarı ve tutumuna etkisine yönelik gibi araştırmaların (Yurdabakan, 2002; Tezcan, 2002; Açıkalin, 2010; Çakır, 2019; Körükçü, 2015; Dere ve Uçar, 2020; Aslan, 2016; Yazıcı ve Koca, 2008; Çalık ve Sezgin, 2005; Demirezen ve Turan, 2016; Körükçü ve Şahingöz, 2020; Akçay, 2003; Tuncer, 2012; Bozkurt, 2000; Sağlam, Vural ve Akdeniz, 2011; Balay, 2004) yapıldığı görülmektedir. Ancak sosyal bilgiler dersi “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında yapılan çalışmaların meta-sentez yöntemi ile değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Alanyazındaki bu boşluktan hareketle sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmaların nitel bir araştırma deseni olan meta-sentez yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı içerik olarak sosyal bilgiler eğitiminde güncel olayların sık sık değiştiği, aynı zamanda ülkemiz ve dünyada gelişen olaylara hâkim olma noktasında da önemli bir alandır. Bu alanda yer alan konu ve kavramlar sosyal bilgilerin disiplinlerarası açıdan tüm alanlarına yönelik olduğu için yapılan çalışmaların karşılaşılabilecek problemlere ışık tutacağı varsayılarak bu öğrenme alanının çok iyi bilinmesi ve öğretilmesinde bir yol haritası çizilmesi hedeflenmiştir. Sosyal bilgiler eğitiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmaların bütüncül biçimde değerlendirilmesi, araştırmacıların sosyal bilgilerde “Küresel Bağlantılar” a yönelik yeni fikirler geliştirmelerine ve farklı amaçlar doğrultusunda çalışma yapmalarına

olanak sağlayabilir. Bu araştırmanın amacı “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan tezler, makaleler ve bildiriler gibi akademik çalışmaların meta sentez yöntemiyle incelenerek sonraki çalışmalara bir yön vermesi ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı üzerine yapılan çalışmaları metodolojik unsurlar açısından incelenmesidir. Bu temel amaca dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Sosyal bilgiler öğretiminde küresel bağlantılar öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmaların konu başlıkları nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretiminde küresel bağlantılar öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmalarda hangi yöntem benimsenmiştir?
3. Sosyal bilgiler öğretiminde küresel bağlantılar öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmaların verileri nasıl analiz edilmiştir?
4. Sosyal bilgiler öğretiminde küresel bağlantılar öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmaların benzer ve farklı sonuçları nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretiminde küresel bağlantılar öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmaların önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma meta-sentez desenine göre yürütülmüştür. Meta-sentez çalışması, belirli bir alanda yapılan araştırmaları yorumlamak, değerlendirmek, benzerlik ve farklılıkları belirlemek ve yeni çıkarımlar elde etmek için yapılmaktadır (Polat ve Ay, 2016). Bu bağlamda bakıldığında meta-sentez, meta-analize paralel bir tekniktir; ancak meta-sentez daha çok yorumlayıcıdır ve daha sağlam bir yorum ortaya koyar (Walsh ve Downe, 2005) çünkü birden fazla nitel çalışmanın sonuçlarını harmanlayarak yorum sürecini tamamlar (Chrastina, 2018; Hoon, 2013; Willig ve Wirth, 2018). Nitel araştırmalar “neden” gibi sorulara yanıt arar (Maxwell, 2018) ve olguları keşfedip anlamaya odaklanırlar (Creswell, 2014).

Meta-sentez çalışmalarında sadece nitel veriler kullanılabilmesi gibi nitel ve nicel veriler de bir arada kullanılabilir ve araştırma kapsamında ele alınan çalışmalar araştırma soruları doğrultusunda birlikte ele alınıp değerlendirilmektedir (Batdı, 2019; Dinçer, 2018). Meta-sentez sürecinde, hem nicel hem de nitel çalışmaların dâhil edilmesi, bu çalışmaların birlikte sentezlenmesi, çalışmaların içeriğine yönelik nitel ve nicel anlamda ürünler oluşturulması, incelemelerle sayısal ve sözel anlamda sınıflandırmalar yapılması söz konusudur (Batdı, 2019). Araştırma bu tanımlara bağlı olarak meta-senteze uygun bir biçimde gerçekleştirilmiştir.

Dâhil Etme ve Hariç Tutma Ölçütleri

Araştırma 2009-2023 yılları arasında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ve alt başlıkları kapsamında yapılan çalışmaları içermektedir. 35 makale, 3 tez ve 1 bildiri olmak üzere toplam 39 çalışmayla sınırlıdır. Araştırma kapsamında, “Küresel Bağlantılar” ve ilgili alt başlıklar incelendiğinden bu konu ile ilgisi bulunmayan ve nitel araştırma desenine uygun olmayan çalışmalar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Meta-sentez ile yürütülen bu araştırmada nitel çalışmalar incelenmiştir, fakat konu bakımından bağlantılı olan ancak araştırmaya dâhil edilmeyen çalışmalar da mevcuttur (Koluman, 2011; Erdoğan, 2012; Aslan, 2016; Kara Yılmaz, 2014; Subaşı ve Akdağ 2013; Açıkalın, 2010; Sönmez Demirezen, 2011; Üçarkuş, 2016; Egüz, 2017; Çakır, 2019; Çakar, 2008).

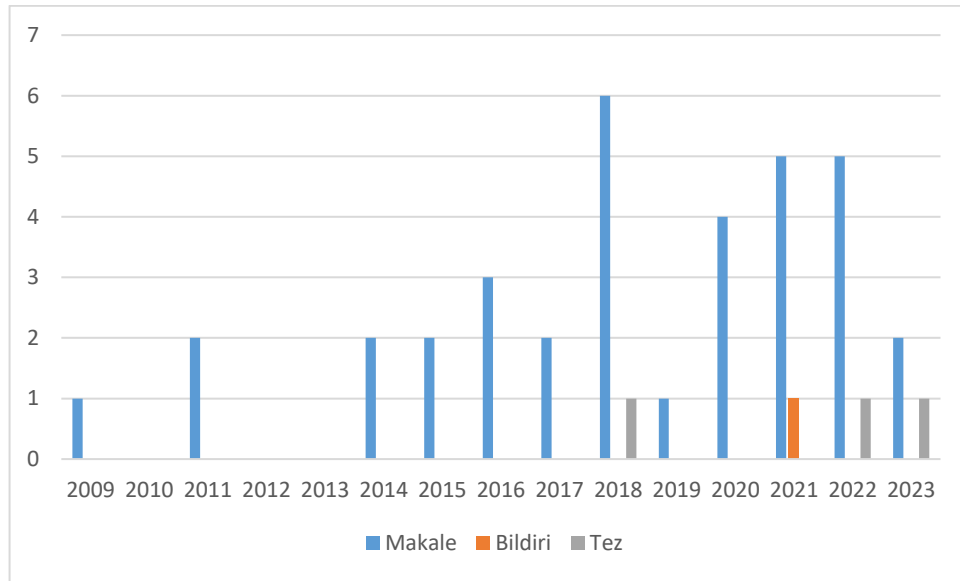
Sosyal bilgiler dersi “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında yapılmış çalışmalar Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi, Google Scholar, Dergipark, Ulakbim ve TR dizin veri tabanlarında alan yazın taraması ile yapılmıştır ve ““Küresel Bağlantılar””, “sosyal bilgiler” anahtar kelimeleri yazılarak 2009-2023 yılları arasında yapılan bildiri, makale ve tezler taranmıştır. Araştırma türleri ve yılları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Araştırma türleri ve yıllara göre dağılımı

Yıllar	2009	2011	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bildiri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	M36	-	-
Makale	M19	M21 M28	M16 M17	M3 M12	M4 M25 M27	M24 M32	M1 M7 M11 M13 M26 M35	M18	M2 M15 M30 M33	M6 M14 M22 M23 M34	M8 M9 M10 M29 M31	M5 M20
Tez	-	-	-	-	-	-	M39	-	-	-	M38	M37

Tablo 1’de belirtildiği gibi 2009-2023 yıllarında yapılan 35 makale 1 bildiri ve 3 tez araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu çalışma, sosyal bilgiler dersinin “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ve alt başlıkları çerçevesinde analiz edilmiştir. Çalışmanın ölçütlerini karşılayan tüm makaleler örnekleme dâhil edilmiş, hariç tutma ölçütlerini karşılamayanlar ise çalışma dışında bırakılmıştır. Yani ilgili anahtar kelimesi kullanmış olmasına rağmen odağında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili olmayan çalışmalar araştırmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmaların yapıldığı yılların dağılımı şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Çalışmaların yıllara göre dağılımı

Şekil 1 incelendiğinde araştırma kapsamına alınan çalışmaların daha çok 2018 yılında yapıldığı görülmektedir. 6 makale ve 1 tez olmak üzere toplam 7 tane çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaları sayıca takip eden 2022 yılında 5 makale, 1 tez olmak üzere toplam 6 çalışma yer almaktadır. Çalışmanın sayıca azaldığı 2009 ve 2019 yılında ise 1’er makale çalışması yapıldığı dikkat çekmektedir. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmaların 2018 yılı dışında 2020, 2021 ve 2022 yıllarında diğer yıllara göre sayıca fazla olduğu görülmektedir. 2018 yılında yenilenen sosyal bilgiler öğretim programına yönelik doküman analizi çalışmaları bu verileri destekler niteliktedir. Ayrıca “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında Türkiye’ye yönelik algılar, çok kültürlülük ile kültür ve küresel eğitim kavramlarına yönelik çalışmalarda 2018 yılı ve sonrası çalışmalarda sıkça yerini almıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu yaklaşım, sözlü veya yazılı materyallerin anlam açısından değerlendirilerek kategorize edilmesini ve yorumlanmasını sağlamaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Verilerin ayrıntılı bir şekilde raporlanması ve araştırmacıların vardıkları sonuçların arkasındaki gerekçelerin kapsamlı bir şekilde açıklanması nitel araştırmanın geçerliliğini sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalara kod numarası eklenmiş ve araştırmalar; M1 (Makale 1), M2, M3... şeklinde kodlanmıştır. Araştırmalar incelenerek Excel’e aktarılmış ve her bir çalışma araştırma

soruları kapsamında tema ve alt temalara ayrılarak tablo şeklinde sunulmuştur. Bulgular çalışmaya dâhil edilen araştırmalardan doğrudan alıntılar yolu ile desteklenmiştir. Araştırma, araştırmacılar dışında iki uzmanın görüşü alınarak inandırıcılık, teyit edilebilirlik ve aktarılabirlik stratejileri ile desteklenmiştir. İncelemeler sonucunda, araştırmaya dâhil edilen çalışmaların kodlanabilmesi için Tablo 2 kullanılmıştır.

Tablo 2.

Veri toplama aracı olarak tasarlanan form

Araştırmaların Kodlanması											
Araştırmanın;											
Kodu	Türü	Yılı	Amaç	Yöntem	Örneklem	Veri toplama	Veri analizi	Geçerlilik güvenilirlik	Öneri	Sonuç	Alıntı
M1	Makale	2009	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
M36	Bildiri	2021	...	...	...	...	...	...	...	...	...
M37	Tez	2023	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Araştırmanın kodlanıp analiz edilmesinin ardından veriler tablo halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Meta-sentez çalışmalarında araştırmacı, istatistiksel analizlere dayanmak yerine dâhil edilen çalışmalardan elde edilen bulguları sentezler ve sıklıkla betimleyici alıntılar kullanır (Polat ve Ay, 2016). Bu çalışmaların geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için araştırma amacının ve sorularının büyük bir dikkatle tanımlanması, dâhil etme ve hariç tutma kriterlerinin oluşturulması, uygun bir araştırma yönteminin seçilmesi, çalışma grubunun belirlenmesi, veri toplama araçlarının seçilmesi, verilerin analiz edilmesi ve ortak tema ve kodların oluşturulması çok önemlidir. Ayrıca, kodlayıcıların uzmanlığı ve tutarlılığının yanı sıra incelenen çalışmaların bulgularına uygun şekilde atıfta bulunulması inandırıcılığın artırılması için çok önemlidir (Patton, 2014).

Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için öncelikle anahtar kelimeler belirlenmiş ve alanyazın taraması yapılarak kaynaklar toplanmıştır. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmalar için araştırma soruları ve çalışmanın amacı, dâhil edilme ölçütleri, anahtar kelimeleri, nitel çalışma olması, yöntemi, bulguları, sonuçları anlaşılır bir şekilde belirtilmiştir. Çalışmanın diğer araştırmacılar tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmak için tablolara yer verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için araştırmacılar dışında iki uzmanın görüşü alınarak inandırıcılık, teyit edilebilirlik ve aktarılabirlik stratejileri ile desteklenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına odaklanan çalışmaların genel hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için kullanılan metodolojiler, tercih edilen katılımcılar, veri toplama araçları, analiz yöntemleri, geçerlilik ve güvenilirlik hususları, öneriler ve “Küresel Bağlantılar”ın sonuçlarına ilişkin bulgular özetlenmektedir. Tablo 3, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanıyla ilgili çalışmalarda hedeflenen belirli amaçların bir özetini sunmaktadır.

Tablo 3.

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı çalışmalarında konu başlıkları

Tema	Kod	Araştırma Kodu	f
Küresellik	Küresel Sistemler	M4	1
	Küreselleşme	M1, M21, M34	3
	Küresel Yansıma	M37	1
	Küresel- Küresel Farkındalık Eğitimi	M4, M33, M34, M12	4
Türkiye'nin Bölgesel Jeopolitik Rolü	Orta Asya ve Orta Doğu	M20	1
	Jeopolitik Konum	M31	1
Küresel Sorunlar	Küresel Sorunlar	M9	1
	Göç	M23	1

Tablo 3 devamı...

Tema	Kod	Araştırma Kodu	f
	Sığınmacı	M27	1
Kavram	Savaş ve Barış	M36	1
	Dijitalleşme - Teknoloji	M5, M16	2
Sürdürülebilir Kalkınma	*	M28	1
Küresel Bağlantı	*	M30, M35, M39	3
Tarihi Şahsiyetler	*	M38	1
Değer	*	M19	1
Vatandaşlık	Küresel Vatandaşlık	M32, M33, M34	3
	Ulusal ve Küresel Kimlik	M6	1
Beceri	Politik Okuryazarlığı	M7, M24	2
	Hukuk Okuryazarlık	M24	1
	Kalıp Yargı ve Ön Yargıyı Fark Etme	M22	1
Beşeri ve Ekonomik Coğrafya	Beşeri ve Ekonomik Coğrafya	M13	1
	Yenilenebilir Enerji Kaynağı	M3	1
	Turizm- Gezi	M8, M18, M29	3
	Ekonomi	M14	1
Kültür	Kültür ve Farklı Kültürler	M11	1
	Çok Kültürlülük- Çeşitlilik	M15, M4	2
	Çokkültürlü Eğitim	M17, M25, M26, M33	4

Tablo 3 incelendiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili konu başlıkları küresellik, Türkiye’nin bölgesel jeopolitik rolü, küresel sorunlar, kavramlar, sürdürülebilir kalkınma, küresel bağlantı, tarihi şahsiyetler, vatandaşlık, öğrenme alanı ile ilgili beceriler, beşeri ve ekonomik coğrafya ve kültür temalarından oluşmaktadır. Bu temalar ise kendi içerisinde farklı konu başlıkları altında kodlara ayrılmıştır. Konu başlığı olarak en fazla kodların küresellik teması altında olduğu görülmektedir. Bu kodlar küresel farkındalık eğitimi, küreselleşme, küresel sistemler ve küresel yansıma olmak üzere 9 çalışmaya karşılık gelmektedir. En fazla çalışılan konu küresel farkındalık eğitimine yöneliktir. Konu başlıkları açısından kültür teması altında çok kültürlü eğitim, çokkültürlülük ve çeşitlilik, kültür ve farklı kültürler kodları oluşmuştur. Özellikle farklı kültürler ve kültürel çeşitliliğe yönelik bu çalışmalar ülkemizde son dönemlerde iç karışıklık, siyasi krizler, yaşanan komşu ülkelerden ülkemize gelen göçlerle ilgili olup mültecilerin ülkemiz eğitim sistemi içerisinde entegrasyonunu amaçlamaktadır. Politik okuryazarlık, hukuk okuryazarlığı ve kalıp yargı ve önyargıları fark etme kodları, 2018 programında tanımlanan beceriler çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu beceriler sosyal bilgiler eğitimi ve bilgi çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı içinde öğrencilere kazandırılmak istenen önemli beceriler arasındadır. Bu konu alanı içerisinde vatandaşlık teması altında küresel vatandaşlık, ulusal ve küresel kimlik kodları oluşmuştur. Son dönemlerde özellikle sosyal bilgiler eğitiminde vatandaşlık konularına yönelik vatandaşlık türleri ön plandadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında oluşan tema ve kodların konu başlıkları, öğrenme alanını kapsayıcı şekilde çalışıldığı görülmektedir. Ulaşılan temalara göre, sosyal bilgilerde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına yönelik çalışmalar konular bakımından çeşitlilik göstermektedir. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Sosyal bilgiler öğretim programlarında çokkültürlü eğitimin yeri.” (M25-Makale)- (Akhan ve Yalçın, 2016).

“Sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programlarında değişen ve değişmeyen göç olgusunun incelenmesi.” (M23-Makale)- (Pehlivan Yılmaz ve Günel, 2021).

“Yeni sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarında turizm kavramı.” (M18-Makale)- (Kaya, 2019).

“Sosyal bilgiler öğretim programlarında savaş ve barış kavramlarına yer verilmiş durumları.” (M36-Bildiri)- (Özdemir ve Çelik, 2021).

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küreselleşme, küresel eğitim ve küresel vatandaş kavramlarına yönelik görüşleri.” (M34-Makale)- (Akhan ve Kaymak, 2021).

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı çalışmalarında kullanılan yöntemlere yönelik tema ve kodlar tablo 4’de gösterilmektedir.

Tablo 4.

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı çalışmalarında kullanılan yöntemler

Tema	Kod	Araştırma Kodu	f
Nitel Desen	Doküman İncelemesi	M1, M6, M7, M8, M10, M12, M13, M14, M15, M16, M17, M18, M20, M21, M22, M23, M25, M26, M28, M30, M36, M37, M38	23
	Olgubilim	M4, M27, M31, M32, M35, M39	6
	Durum Çalışması	M2, M3, M24, M29	4
	Betimsel Araştırma	M5, M9	2
	Tarihsel Yöntem	M19	1
Desen Belirtilmemiş		M11, M33, M34	3

Tablo 4 incelendiğinde, çalışmada doküman analizi, olgubilim (fenomenoloji), durum çalışması, betimsel araştırma ve tarihsel yöntemler de dahil olmak üzere çeşitli nitel araştırma deseninin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, üç çalışmada kullanılan spesifik araştırma deseni açıkça belirtilmemiştir. Bulgulara göre sosyal bilgiler eğitiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına yönelik çalışmalarda daha çok doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman analizini olgubilim çalışması ve durum çalışması araştırma yöntemi sırasıyla takip etmiştir. Betimsel araştırma ve tarihsel yöntem çalışmalarına az sayıda yer verilmiştir. Doküman analizinin “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında çok kullanılması öğrenme alanındaki konu ve kavramların öğretim programına ve ders kitaplarına yansımaları ortaya çıkarmak için tercih edilmiş olması söylenebilir. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Araştırmada, olgular ve kavramlara ilişkin bilgilerin yer aldığı yazılı materyallerin analizini içeren nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.” (M1-Makale)- (Uygun ve Ulu, 2018).

“Bu araştırmada, nitel veri toplama araçlarından doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.” (M7-Makale)- (Görmez, 2018).

“Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur.” (M10- Makale)- (Sağlam ve Yalçınkaya, 2022).

“Araştırmada nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır.” (M13-Makale)- (Karadeniz, 2018).

“Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışmasına göre tasarlanmıştır.” (M29- Makale)- (Demir, 2022).

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında tercih edilen örneklem/çalışma gruplarına yönelik tema ve kodlar tablo 5’de gösterilmektedir.

Tablo 5.

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında tercih edilen örneklem/çalışma grupları

Tema	Kod	Araştırma Kodu	f
Ortaokul	Öğretmen	M3, M4, M31, M33, M34, M35, M39, M32	8
	Öğrenci	M2, M32	2
	Öğretmen Adayı	M9, M11, M27	3
Doküman	Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kılavuz Kitapları	M16	1
	Hayat Bilgisi Ders Kitabı	M15	1
	Hayat Bilgisi Öğretim Programı	M15	1
	Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	M1, M6, M7, M17, M21, M22, M23, M8, M12, M13, M19, M24, M25, M26, M28, M29, M36, M10, M14, M15	20
	Sosyal Bilgiler Ders Kitapları	M1, M6, M7, A21, M17, M22, M23, M3, M18, M20, M30, M37, M38, M10, M14, M15	16
	Akademik Çalışmalar (Kitap, Makale, Tez)	M5, M10, M14	3

Tablo 5 incelendiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında tercih edilen örneklem/çalışma grubu 2 alt temadan oluşmaktadır. Ortaokul ve doküman temaları altında farklı kodlar oluşmuştur. Çalışılan konu ve yöntemlerde dikkate alındığında doküman analizine yönelik çalışmaların fazlalığı dikkat çekmiştir. Özellikle tercih edilen örneklem sosyal bilgiler öğretim programı ve sosyal bilgiler ders kitaplarının olması diğer bulguları da desteklemektedir. Program ve ders kitapları kapsamında bu eğitim materyallerini inceleyen çalışmalarda en sık seçilen örneklem grubunun öğretmenler olması dikkat çekicidir. Bu açıdan örneklem daha çok öğretmenlerden oluşması beklenen bir durumdur. Tabloya göre öğrencilerle yapılan çalışmaların az olduğu dikkat çekmektedir. Ancak, sosyal bilgiler eğitiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına odaklanan çalışmalarda örneklem uygulamalarında gözlemlenen çeşitliliğe rağmen, özellikle öğrenciler, öğretmen adayları ve akademik soruşturmaları içeren çalışmalarda bir eksiklik olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Çalışmanın katılımcı grubunu, İstanbul’da bulunan bir devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan ve 8 kişiden oluşan Sosyal Bilgiler öğretmen aday grubu oluşturmaktadır.” (M11-Makale)- (İbrahimoglu, 2018).

“Araştırma 2014- 2015 bahar döneminde İlkokul 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler ve onların sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir.” (M32-Makale)- (Balbağ ve Türkcan, 2017).

“Araştırmanın çalışma grubunu farklı ortaokul türlerinde çalışmakta olan 10 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.” (M31-Makale)- (Çoban ve Kavuk, 2022).

“Araştırma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ankara’nın (Türkiye) Çankaya, Pursaklar, Keçiören ilçelerinde özel okulda ve devlet okulunda görev yapan amaçlı örneklem yönteminin maksimum çeşitlilik örnekleme ile seçilen 29 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.” (M39- Yüksek lisans tezi)- (Işık Demirhan, 2018).

“Araştırmanın, 1968 yılından 2018 yılına kadar yapılmış olan Sosyal Bilgiler Öğretimi programlarında ve ders kitaplarında yer alan ekonomi konularının incelenmesi amacı doğrultusunda, kullanılacak olan materyalleri toplamak üzere geniş bir araştırma yapılmıştır. ...Toplanan bu materyaller ile birlikte, Sosyal bilgiler öğretimi ve sosyal bilgiler programları üzerine yapılmış olan tez ve makaleler taranmış; benzer içerik ve nitelikte olan çalışmalar bir araya getirilmiştir.” (M14-Makale)- (Akhan ve Özkan, 2021).

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında kullanılan veri toplama araçlarına yönelik tema ve kodlar tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6.

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında kullanılan veri toplama araçları

Tema	Kod	Araştırmanın Kodu	f
Anket	Anket (Açık Uçlu Soru)	M35	1
Görüşme Formu	Yarı-Yapılandırılmış	M2, M4, M11, M27, M31, M32, M33, M34, M39, M3, M29	11
Belge	Ders Kitapları	M1, M6, M7, M17, M21, M22, M23, M3, M10, M14, M15, M18, M20, M30, M37, M38	16
	Akademik Çalışmalar	M5, M10, M14	3
	Öğretim Programı	M1, M6, M7, M17, M21, M22, M23, M8, M12, M13, M19, M25, M26, M28, M36, M10, M14, M15, M24	19
	Öğretim Programı Kılavuz Kitapları	M16	1
Test	Kelime İlişkilendirme	M9	1

Tablo 6, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanındaki veri toplama araçlarının dört ana temasını ortaya koymaktadır: belge analizi, görüşme formları, anketler ve testler. Bu 4 tema altında oluşan yedi kod, çalışmalar arasında kullanılan araçların çeşitliliğine işaret etmektedir. Program ve ders kitaplarına odaklanan doküman analizi en yaygın araç olarak ortaya çıkmaktadır. Bunu takiben, öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler de sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak, anketler ve kelime ilişkilendirme testlerinin azlığı dikkat çekmektedir. Kullanılan veri toplama araçları bazı kodlarda yoğunluk gösterirken bazı kodlarda ise tam tersi seyir halindedir, bu da sosyal bilgiler “Küresel Bağlantılar” öğrenimi alanındaki bulguları zenginleştirmek için veri toplama yöntemlerinde daha fazla çeşitliliğe ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Veri toplama aracı araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış mülakat formudur.” (M2- Makale)- (Kantemiz, 2020).

“2014-2015 bahar yarıyılıının sonunda Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesinde veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.” (M27- Makale)- (Topkaya ve Akdağ, 2016).

“Araştırmanın verileri kelime ilişkilendirme testi ile toplanmıştır.” (M9-Makale)- (Durmuş ve Sert, 2022).

Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniklerinden açık uçlu anketten yararlanılmıştır.” (M35-Makale)- (Akpınar ve Kranda, 2018).

“Araştırmanın deseninin fenomenolojik desen olmasından dolayı araştırmacılar her bir katılımcı ile farklı zamanlarda üçer kez yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır.” (M4-Makale)- (Öztürk ve Günel, 2016).

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında kullanılan veri analizlerine yönelik tema ve kodlar tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7.

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında kullanılan veri analizleri

Tema	Araştırma Kodu	f
İçerik Analizi (Tümevarımsal Analiz)	M4, M3, M6, M10, M11, M15, M22, M23, M25, M26, M27, M28,	1
	M31, M32, M37, M38, M35	7
Betimsel Analiz	M1, M2, M8, M9, M12, M14, M15, M16, M20, M21, M22, M24, M30, M33, M34, M39	1 6
Bibliyometrik Analiz	M5	1
Doküman Analizi	M7, M17, M18, M19, M29, M36	6
Belirtilmemiş	M13	1

Tablo 7 incelendiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında veri analiz yöntemi ile yapılan çalışmalarda nitel araştırma deseninde tercih edilen analiz yöntemlerinin birçoğu kullanılmıştır. Bu açıdan analiz yöntemleri çeşitlilik göstermektedir. En çok kullanılan yöntemler içerik analizi ve betimsel analizdir. Bu iki analiz yöntemi sosyal bilgiler öğretim programını ve ders kitaplarını incelemek için kullanılmıştır. Doküman analizi yönteminin çalışmalarda çok kullanılması ama veri analizinde daha az tercih edildiği görülmektedir. Tabloda yer alan “M13”ün çalışmada kullanılan analiz yöntemini belirtilmemesi dikkat çekmektedir. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Araştırmada doküman analizi yöntemiyle toplanmış olan veriler içerik analizine tabi tutulmuştur.” (M25-Makale)- (Akhan ve Yalçın, 2016).

“Bu araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan dokümanlar betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.” (M30-Makale)- (Dere ve Uçar, 2020).

“Bu araştırmada veriler tümevarım analizi yoluyla analiz edilmiştir.” (M32-Makale)- (Balbağ ve Türkcan, 2017).

“Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında çokkültürlü eğitime ilişkin unsurları tespit etmek için verilerin analizinde ...içerik analizinden yararlanılmıştır.” (M26-Makale)- (Beldağ ve Teymur, 2018).

“Bunun yanında araştırmada ulaşılan verilerin analiz edilmesinde içerik analizi kullanılmıştır.” (M6-Makale)- (Kurttaş ve Öteleş, 2021).

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında güvenilirlik- geçerliğe yönelik tema ve kodlar tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8.

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında güvenilirlik- geçerlilik

Tema	Kod	Araştırma	f
İnandırıcılık	Yüzde-Frekans Hesaplaması	M2, M12, M13, M25, M27, M29, M31	7
	Veri Çeşitliliği	M3, M4, M10, M23	4
	Katılımcı Doğrulaması	M32, M33, M34	3
	Uzman İncelemesi	M3, M4, M9, M21, M25, M27, M29, M30, M31, M32, M33, M34, M37, M39	14
	Sürecin Detaylı Anlatımı	M1, M7, M4, M9, M10, M22, M28, M32, M37	9
Aktarılabirlik	Doğrudan Alıntılar	M2, M3, M4, M6, M8, M11, M13, M16, M20, M25, M27, M31, M32, M33, M34, M35, M37, M39	18
	Kodlama	M2, M3, M4, M11, M24, M26, M27, M29, M30, M31, M32, M33, M34, M35	14
	Amaçlı Örnekleme	M3, M4, M9, M11, M20, M39	6
Tutarlık	Bağımsız Kodlayıcı	M6, M13, M14, M16, M20, M24, M26, M30, M33, M34, M37	11
	Anlaşma Yüzdesi (Kodlayıcı Güvenilirliği)	M4, M13, M14, M20, M21, M24, M26, M33, M34	9
	Detaylı Çalışma	M3, M4, M9, M20, M32, M37	6
	Kayıt	M3, M4, M11, M33	4
Teyit Edilebilirlik	Uzman Geribildirimi	M4, M6, M8, M9, M21, M25, M30, M31, M32, M37, M39	11
	Araştırma Soruları	M7, M11, M13, M16, M19, M20, M27, M31, M33, M35, M36, M39	12
	Araştırmacıların Rolü	M34, M37	2
Etik	Etik Rapor	M4, M9, M37, M38	4
	Bilgilendirilmiş Onam	M4, M9	2
Belirtilmemiş		M5, M15, M17, M18	4

Tablo 8’de “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılmış çalışmaların güvenilirlik ve geçerlilik kapsamında inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık, teyit edilebilirlik, etik olmak üzere 5 tema bulunmaktadır. İnandırıcılık teması altında oluşan uzman incelemesi kodu en fazla kullanılan kod olmuştur. Ardından sürecin detaylı anlatımı kodu ile ikinci sırayı alan kod durumundadır. Aktarılabirlik teması altında oluşan doğrudan alıntılar kodu, bütün kodlar içinde en fazla başvurulan kod olmuştur. Doğrudan alıntılar kodu geçerlilik ve güvenilirlik açısından kolay erişilebilen ve tutarlı sonuçlar veren ölçüde olduğu için çok sık tercih edilmiştir. Dikkat çeken diğer bir unsur ise 4 çalışmanın (M5, M15, M17, M18) güvenilirlik ve geçerlikten bahsetmemiş olmasıdır. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Çalışmanın yürütülmesinde araştırmacılar tam bir uyum içerisinde çalışmışlardır. Çalışma verilerinin güvenilirliğinin sağlanması amacıyla ayrıca alan uzmanından yararlanılmıştır. Alan uzmanına ders kitaplarının incelenmesi sonucu “küreselleşme” ile ilgili olduğu düşünülen cümleler gösterilerek belirlenen ölçütlere uygun olup olmadığına dair görüşü alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda büyük bir oranda [Güvenirlik= (Görüş birliği / Görüş birliği + Görüş Ayrılığı) x 100] (%94) küreselleşme ile ilgili olduğu düşünülen cümlelerin belirlenen ölçütlerden en az birini içerdiği sonucuna varılmıştır.” (M21-Makale)- (Sağlam, Vural ve Akdeniz, 2011).

“Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması amacıyla üçgenleme yapılarak (Patton, 2002) veriler iki sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı ve bir sosyal bilgiler öğretmeni tarafından da incelenmiştir.” (M16-Makale)- (Yeşiltaş ve Kaymakçı, 2014).

“Araştırmanın geçerliğini sağlamak için katılımcı teyidi stratejisinden yararlanılmış, veriler özetlendikten sonra katılımcılardan bunların doğruluğuna dair düşünceleri istenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği, verilerin nitel araştırma alanında deneyimli bir başka araştırmacı tarafından yeniden kodlanması ve ortaya çıkan kodlamaların karşılaştırılarak tutarlılığın kontrol edilmesi ile sağlanmaya çalışılmıştır. Farklı kodlar üzerinde tartışılarak nihai kodlarda uzlaşmıştır.” (M33-Makale)- (Tünkler, 2020).

“Araştırmada kapsamında geçerlik ve güvenilirliği artırmak amacıyla araştırma materyalinden elde edilen veriler doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.” (M8-Makale)- (Yıldırım ve Çetin, 2022).

“Çalışmada güvenilirlik ve geçerliği sağlamak için ... aktarılabilirlik, tutarlılık, inandırıcılık ve teyit edilebilirlik stratejilerden yararlanılmıştır.” (M9-Makale)- (Durmuş ve Sert, 2022).

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında elde edilen sonuçlarına yönelik tema, kategori kodlar tablo 9’da gösterilmektedir.

Tablo 9.

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında elde edilen sonuçlar

Tema	Alt Tema	Kategori	Kod	Araştırma Kodu	f	
Sosyal Bilgiler Program İnceleme	Olumlu	İçerik Yeterli	Vatandaşlık Eğitimi	M24	1	
			Kimlik	M6	1	
		Politik Okuryazarlık	M7	1		
		Küresel Farkındalık	M12	1		
		Beşeri ve "Ekonomik" Coğrafya	M13, M14	2		
		Teknoloji	M16	1		
		Turizm	M18	1		
		"Barış" Değer	M19	1		
		Küreselleşme	M21	1		
		Sürdürülebilir Kalkınma	M28	1		
		İnceleme Gezileri	M29	1		
		Savaş	M36	1		
		Olumsuz	Konu Eksiklikleri	Kavram Tekrarı	M24	1
				Duyuşsal Eksiklik	M24	1
Beceri Eksikliği	Dijital Okuryazarlık			M5	1	
Turizm	M8			1		
Çok Kültürlü Eğitim	M17, M25, M26			3		
Türk Cumhuriyetleri	M10			1		
Göç	M23			1		
Dış Ticaret ve Uluslararası İlişkiler	M31			1		
Barış	M36			1		
Güncelleme Gerekliliği	M5, M31			2		
Kitap İnceleme	Olumlu	Farkındalık	M1	1		
		Bilinç	M1	1		
		Kimlik	M6	1		
		Turizm	M18	1		
		Orta Doğu - Orta Asya	M20	1		
		Küresel Ölçekli Konular	M37	1		
		Tarihi Şahsiyetler	M38	1		
		Çok Kültürlülük	M15	1		
		Olumsuz	Konuların Yetiştirilememesi	M1	1	

Tablo 9 devamı...

Tema	Alt Tema	Kategori	Kod	Araştırma Kodu	f
		Konu Eksiklikleri	Beşeri ve Ekonomik Coğrafya	M1	1
			Enerji Kaynakları	M3	1
			Türk Cumhuriyetleri	M10	1
			Göç	M23	1
			Küresel Konular	M30	1
			Küresel Vatandaşlık	M37	1
			Uluslararası Kadın Hakları	M37	1
			Kadın Tarihi Şahsiyet- Bilim İnsanı	M38	1
			Türkiye Bakış Açısıyla Küresel Konular (Öznel)	M30	1
		Tekrar Gözden Geçirilmeli		M1	1
		Beceri Eksikliği	Kalıp Yargı ve Ön Yargı	M22	1
		Kazanımların, Etkinliklere Çok İyi Yansıtılmayışı	Çok Kültürlü Eğitim	M17	1
		Etkinlik Eksikliği		M22	1
		Bilişsel Yeterlilik		M9	1
		Doğru Kavram Algısı		M9	1
		Din ve Dil Temelli Kültür Anlayışı		M11	1
	Olumlu	Kültür Aktarımının Önemi		M11	1
		Bilgi Yetersizliği	Küresel Sistemler, Küresel Eğitim ve Çeşitlilik	M4	1
			Enerji Kaynakları	M3	1
Öğretmen Adayı	Olumsuz	Ön Yargı		M4	1
		Sebep Sonuç İlişkisi Kurmada Zorluk		M9	1
		Sığınmacı Sorunu		M27	1
	Olumlu	Küresel Vatandaşlık		M32	1
Öğrenci	Olumsuz	İlişkiler Geliştirilmeli	Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri	M2	1
		Bilgi Eksiklikleri	Küresel Vatandaşlık	M32	1
		Küresel Vatandaşlık		M32, M33, M34	3
		Yöntem Teknik	“Küresel Bağlantılar”	M35	1
	Olumlu	Türkiye Bakış Açısıyla “Küresel Bağlantılar”		M39	1
		Türkiye’nin Stratejik Konumunun Farkındalar		M31	1
Öğretmen		Bilgi Eksikliği	Küresel Eğitim,	M33, M34	2
			Çokkültürlü Eğitim	M33	1
			Küreselleşme	M34	1
	Olumsuz	Türkiye Bakış Açısıyla “Küresel Bağlantılar”		M39	1
		Dış Ticaretten Duyulan Endişe		M31	1

Tablo 9 tema, alt tema, kategori, kod şeklinde sınıflandırılmıştır. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmada sosyal bilgiler program inceleme, kitap inceleme, öğretmen adayı, öğrenci ve öğretmen teması altında toplam 5 tema bulunmaktadır. Her bir tema, olumlu ve olumsuz olmak üzere 2

alt temadan oluşmaktadır. Her ne kadar olumsuz alt tema başlığı altında konu eksiklikleri ya da içerik eksiklikleri başlığı açılrsa da genel itibariyle “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı için birçok konu ve kavramlara yer verilmiş, tartışılmış ve açıklanmıştır. Sosyal bilgiler program inceleme teması altında kategoriler ve kodlar şeklinde çeşitli sonuçların yer aldığı dikkat çekmektedir.

Sosyal bilgiler teması altında oluşan olumsuz alt tema başlığı altında konu eksiklikleri kategorisinin içinde yer alan çok kültürlü eğitim kodu 3 çalışma ile dikkat çekmektedir. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı içerisinde kültür kavramına yönelik yapılan çalışmalar kalıp yargı ve önyargıyı fark etme becerisine yönelik çok kültürlü çalışmalar ve çok kültürlü eğitim başlığını önemli kılmıştır. Yine sosyal bilgiler programı inceleme teması altında içeriğin yeterli görüldüğü kategori başlığında ise oluşan kodlar kimlik, politik okuryazarlık, küresel farkındalık, beşeri ve "ekonomik" coğrafya, teknoloji, turizm, "barış" değer, küreselleşme, sürdürülebilir kalkınma, inceleme gezileri, savaş gibi çeşitli kavramlarla açıklanmıştır. Bu farklı kodlar içinde beşeri ve ekonomik coğrafya 2 çalışma ile dikkat çekmektedir. Öğretmen teması altında yer alan olumlu alt temadan oluşan küresel vatandaşlık kategorisi 3 çalışma ile dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin küresel vatandaşlık algılarının olumlu yönde olduğunun göstergesidir. Ancak küresel vatandaşlık kavramını olumlu algılayan öğretmenlerin bilgi eksikliği kategorisi altında oluşan küresel eğitim ve çok kültürlü eğitim kodlarının olumsuz algılamaları da dikkat çekmiştir. Aslında genel anlamda bakıldığı zaman küresel vatandaşlık, küresel eğitim, çokkültürlü eğitim gibi kavramlar birbirlerini destekler nitelikte olmalarına rağmen oluşan bilgi eksikliğinden dolayı durum birbirleriyle çelişmektedir. Böyle bir kaniya varılmasının nedeni küresel vatandaşlık kavramının olumlu alt temada, küresel eğitim ve çokkültürlü eğitim kavramlarının ise olumsuz alt temada yer almasıdır. Yine aynı şekilde öğrenci temasında olduğu gibi bilgi eksikliğinden dolayı küresel vatandaşlık kavramı olumsuz alt teması altında toplanmıştır. Tablo 9’da kitap inceleme teması altına bakıldığı zaman sosyal bilgiler program inceleme temasıyla yakın başlıklarla sürdürüldüğü görülmektedir.

Genel anlamda sonuç tablosuna bakıldığında sosyal bilgiler programı ve kitap incelemeleri teması altında oluşan çeşitli başlıklar dikkat çekmektedir. Bu çeşitli kategori ve kodlar derslerde yer alan konu başlıkları, kavramlar ve öğrenme alanında kazandırılması düşünülen kazanım ve becerilerle paralel gitmektedir. Aynı zamanda derslerde kazandırılması hedeflenen bazı küreselleşmeye ait kavramların da M4, M17, M12, M15, M17, M21, M25, M26, M32, M33, M34, M37 çalışmalarda fazlaca yer aldığı görülmektedir. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri öğretim programlarının genel amaçlar, açıklamalar ve kazanımlarında çok kültürlülük vurgusuna yer verildiği; Sosyal Bilgiler derslerinde ve ders kaynaklarında, Hayat Bilgisi dersine kıyasla kazanım olarak çok kültürlülük kavramına daha fazla vurgu yapıldığı tespit edilmiştir.” (M15-Makale)- (Usta ve Demir, 2020).

“Turizme en fazla yer veren öğretim programın 1968 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, en az yer veren öğretim programın ise 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, turizmin ülkeler için öneminin giderek arttığı bir dönemde aynı önemin sosyal bilgiler öğretim programlarına yansımadağı sonucuna ulaşılmıştır.” (M8-Makale)- (Yıldırım ve Çetin, 2022).

“Son yayınlanan sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarında çok kültürlü eğitime vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Bu değişimde ise çok katı bir anlayışın benimsenmediği ve yumuşak bir geçişin amaçlandığı da tespit edilmiştir. İlgili etkinliklerin sınıflar bazında incelenmesi neticesinde, çokkültürlü öğelerin etkinliklere çok iyi şekilde yansıtılmadığı sonucuna varılmıştır.” (M17-Makale)- (Keskin ve Yaman, 2014).

“Araştırma sonucunda tüm programlarda barış ve onun muadili değerlere farklı boyut ve yaklaşımla yer verildiği görülmüştür.” (M19-Makale)- (Coşkun Keskin ve Keskin, 2009).

“Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bazı konu içeriklerinin hem Orta Doğu’yu hem de Orta Asya’yı kapsadığı saptanmıştır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki Orta Doğu ve Orta Asya’ya ilişkin bilgilerin daha çok bölge ülkelerine yönelik tanıtıcı ve kültürel bilgiler içerdiğini söylemek mümkündür.” (M20-Makale)- (Yalçın ve Alkar, 2023).

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında elde edilen önerilere yönelik tema ve kodlar tablo 10’da gösterilmektedir.

Tablo 10.

“Küresel Bağlantılar” çalışmalarında elde edilen öneriler

Tema	Kod	Araştırma Kodu	f
Psikomotor Beceri	Yetenek ve Beceri Geliştirme	M1	1
	Gözlem Yapma	M39	1
Duyuşsal Beceri	Tutumların Nedenleri Daha Detaylı İncelenebilir	M27, M39	2
	Eleştirel Düşünme Fırsatı Verilmeli	M30	1
Zihinsel Beceri	Üst Düzey Bilişsel Basamaklara Hitap Eden Değerlendirme Etkinliği	M10	1
	Festival Düzenleme	M2	1
Okul Dışı Faaliyetler	Gezi Düzenleme	M2	1
	Çalışma Grubu/ Örneklem Değiştirilebilir-Karşılaştırılabilir	M27, M29, M39	3
Yöntem - Teknik	Örneklem Sayısının Yüksek Olduğu Nicel Araştırmalar da Yapılabilir.	M27	1
	Nitel Çalışmalar Nicel Çalışmalara Farklı Boyut Kazandırabilir	M3	1
	Hayatilik İlkesi ile Ele Alınabilir	M22, M23	2
	Sebeup Sonuç Odaklı Yöntem ve Teknikler Kullanılabilir	M9	1
	Somut Örnekler Sunulmalı	M30, M37	2
	Bilim ve Teknoloji Odaklı Olması Ön Planda Tutulabilir	M6	1
	Araştırmalara İlişkin Geri Bildirim Sağlanabilir	M14, M35	2
Sınıf İçi- Dışı Faaliyetler	Araştırmalar Yapılabilir	M1, M4, M8, M14, M24, M26, M32, M35	8
	Yurt İçi veya Yurt Dışı Projeler Hazırlanabilir	M2, M34	2
	Uygulamaya Yönelik Çalışmaların Yapılması	M4, M7, M12, M19, M22, M32	6
	Etkinliklere Yer Verilebilir	M5, M10, M12, M20, M22, M25, M34, M35	8
	Uygun Ortamların Oluşturulması - Tasarlanması da Gerekmetedir.	M7, M33	2
Eğitim	Dil Eğitiminin Niteliği Arttırılabilir	M32	1
	Eğitim Olanaklarının Kapsamı Arttırılabilir.	M2, M26	2
Dersler	Zorunlu ve Seçmeli Dersler Eklenebilir	M3, M25, M33	3
	Konu, Disiplinlerarası Bir Anlayışla Diğer Derslerde ve Kademelerde de Yer Alabilir	M26, M32	2
Programlar ve Ders Kitapları	Daha Fazla İçeriğe Yer Verilebilir	M6, M10, M12, M14, M23, M24, M34	7
	Derslerin İçeriği Zenginleştirilebilir (Görsel, Metin, Hikayeler, Örnekler vs)	M3, M14, M15, M30, M35	5
	Programda Yer Alan Diğer Sosyal Bilimlerin Disiplinleri de İncelenebilir.	M14, M29	2
	Program ve Ders Kitapları Dönemsel İncelenebilir	M14, M29, M37	3
	Kazanım Sayısı Arttırılabilir Yeni Kazanımlar Eklenebilir	M24, M25, M28, M39	4
	Değişimler Doğrultusunda Öğretim Programlarında Yenilikler Yapılabilir	M35	1
	Konuya Doğrudan Yer Verilebilir	M3, M28	2
Konunun Önemi Sıklıkla Vurgulanabilir	M1	1	

Tablo 10 devamı...

Tema	Kod	Araştırma Kodu	f
	Öğrenme-Öğretme Süreci ile İlgili Yönelgelere Yer Verilebilir	M5	1
	Öğrenme Alanının Son Haftalarına Gelmemesi İçin Planlama Yapılabilir	M39	1
	Çeşitli ve Güncel Konulara Yer Verilebilir	M12, M20, M23, M37	4
	Konular Diğer Öğrenme Alanlarının İçerisinde de Yer Verilebilir.	M12	1
	Güncel Küresel Sorunlar Hem Öğretim Programında Hem Ders Kitaplarında Yer Almalıdır.	M37	1
	Küreselleşmenin Tüm Açılardan Ders Kitaplarında Yansıtılması, Öğrencilerin Gelecek Yaşamdaki Küreselleşmeye ile İlgili Algılarına Pozitif Katkı Sunacaktır.	M37	1
	Küresel Konuların ve Küresel Vatandaşlığın Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında Yeniden Değerlendirilmelidir.	M37	1
	Becerilerin Sayısı Arttırılabilir (Politik ve Hukuk Beceri)	M24	1
	Konuya İlişkin Görüşleri Alınabilir.	M3	1
	Hizmet İçi Eğitimin Verilebilir	M4, M25, M32, M33, M39	5
Öğretmenler	Küresel Bakış Açısı Kazandırılabilir	M33, M34	2
	Uzmanlarının Katılımında Seminerler Düzenlenebilir	M34	1
	Uluslararası Etkinliklere Öğretmenlerin Aktif Katılımı Sağlanabilir	M39	1
Medya	Tanıtıcı Belgesel, Film Vb Etkinlikler Arttırılabilir	M2, M3	2
	Gazete Haberleri, Bültenler Oluşturulabilir	M34	1
Çevre ile İlişkiler	Aile ile İşbirliği Sağlanabilir	M19, M32	2
	Yurtdışına Çıkma Olanakları Sağlanabilir	M32	1
Tarihi Şahsiyetler	Tarihi Şahsiyetlerin Çarpıcı Özellikleri Ortaya Konulabilir	M38	1
	Kadın Tarihi Şahsiyetler Daha Fazla Kullanılabilir	M38	1
	Değerlendirme Sorularında Tarihi Şahsiyet Üzerinden Verilmesi Önerilebilir	M38	1
Belirtilmemiş		M13, M16, M17, M18, M21, M36, M11, M31	8

Tablo 10 incelendiğinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili çalışmalarda psikomotor beceri, duyuşsal beceri, zihinsel beceri, okul dışı faaliyetler, yöntem – teknik, sınıf içi- dışı faaliyetler, eğitim, dersler, programlar ve ders kitapları, öğretmenler, medya, çevre ile ilişkiler, tarihi şahsiyetler teması altında toplanan çeşitli başlıklar görülmektedir. Bu temalar altında çok sayıda öneri içeren kodlar oluşturulmuştur. Önerileri belirtilmemiş çalışmaların (M13, M16, M17, M18, M21, M36, M11, M31) sayıca fazla olması ise dikkat çekmiştir. Tabloda en çok dikkat çeken sınıf içi-dışı faaliyetler teması altında araştırmalar yapılabilir ve etkinliklere yer verilebilir kodu olmuştur. Sonraki sırayı ise sırasıyla daha fazla içeriğe yer verilebilir, uygulamaya yönelik çalışmaların yapılması, hizmet içi eğitimin verilebilir, derslerin içeriği zenginleştirilebilir (görsel, metin, hikâyeler, örnekler vs.), kazanım sayısı arttırılabilir yeni kazanımlar eklenebilir, çeşitli ve güncel konulara yer verilebilir, zorunlu ve seçmeli dersler eklenebilir, program ve ders kitapları dönemsel incelenebilir, çalışma grubu/ örneklem değiştirilebilir- karşılaştırılabilir şeklinde kodlar oluşturulmuştur. Programlar ve ders kitapları teması altında yer alan çeşitli ve güncel konulara yer verilebilir kodu ise “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının ne kadar dinamik olduğunu hatta buna eş zamanlı olarak öğretmenlerin de aktif olarak gündemini takip etmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenler teması altında yer alan hizmet içi eğitim verilebilir kodu bu durumu destekler

niteliktedir. Çevre ile ilişkiler teması altında yer alan yurtdışına çıkma olanakları sağlanabilir, program ve ders kitapları teması altında öğrenme alanının son haftalarına gelmemesi için planlama yapılabilir, eğitim teması altında dil eğitiminin niteliği artırılabilir, yöntem- teknik teması altında somut örnekler sunulmalı, zihinsel beceri teması altında yer alan eleştirel düşünme fırsatı verilmeli şeklinde ifade edilen kodların ise çalışmalarda az yer alması bakımından dikkat çekici olmuştur. Kısaca “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı çalışmalarında yapılan önerilerin sonuç tablosunda da bahsedildiği gibi genelde olumsuz alt teması altında oluşan eksiklikler kategorileri başlığı altında oluşan açıkları tamamlamak adına yapılmış eklerdir. İncelenen çalışmalardan yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

“Yenilenebilir enerjiye dair nitel çalışmaların yapılmasının, genelde nicel çalışmalarla incelenmiş olan konuya farklı boyutlar kazandırarak alanyazına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.” (M3-Makale)- (Çolak, Kaymakçı ve Akpınar, 2015).

“Programın tekrar revize edilmesi söz konusu olduğunda amaç, kazanım ve hatta değer ve beceri boyutunda küresel kimlik anlayışını yansıtan daha fazla içeriğe yer verilebileceği önerilir.” (M6- Makale)- (Kurtdaş ve Ulukaya-Öteleş, 2021).

“Sosyal bilgiler ders programında küresel farkındalık ile ilgili daha çeşitli ve güncel konulara yer verilebilir.” (M12-Makale)- (Öcal ve Yakar 2015).

“Sosyal bilgiler öğretim programında hukuk okuryazarlığı ve politik okuryazarlık ile ilgili becerilerin sayısı artırılabilir.” (M24-Makale)- (Kara ve Tangülü, 2017).

“Yapılan bu çalışma nitel bir araştırmadır. Konuyla ilgili örneklem sayısının yüksek olduğu nicel araştırmalar da yapılabilir.” (M27-Makale)- (Topkaya ve Akdağ, 2016).

“Bu çalışma sosyal bilgiler ders kitapları için yapılmıştır, aynı çalışmanın tarih veya coğrafya ders kitapları için de yapılabileceği önerilmektedir.” (M38- Yüksek lisans tezi)- (Kurt, 2022).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’ de 2009-2023 yılları arasında yapılan sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmaların, genellikle küreselleşme konusu üzerine ve küreselleşmeye ait kavramları farklı açılardan ele alıp analiz edildiği tespit edilmiştir. Son dönemlerde küresel boyutun yansımalarını fazlasıyla hissettiren küresellik kavramı bu sonuçlar doğrultusunda farklı çalışmalara konu başlığı olmuştur. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı geniş bir yelpazeden bakılarak etki alanları ve bireyler üzerindeki etkileri çalışılmıştır. Özellikle sosyal bilgiler öğretim programları ve programları okullarda uygulamaya koyacak olan ders kitapları derinlemesine incelenip ele alınmıştır. Devamında ise öğretmen, öğretmen adayları ve öğrencilerle de görüşmeler yapılmış çalışmalara farklı açılardan ele alıp değerlendirmişlerdir. Dünyanın penceresinden bakan ülkeler ve vatandaşlar için “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı sosyal bilgilerde kritik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla küreselliğin etki alanının genişlemesiyle birlikte hayatımıza yeni kavramlar, sorunlar, çözümler, öneriler ve farklı bakış açılarını karşımıza çıkardığını görüyoruz. Bu yüzden sosyal bilgiler öğretim programının, ders kitaplarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin payesi geniş olan bu öğrenme alanı kapsamında bilgi ve becerilerini genişleterek daha iyi yerlere taşınması gerekmektedir.

2009-2023 yılları arasında sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı konusunda yapılan çalışmalar, çeşitli veri tabanları aracılığıyla 35 makale, 3 tez ve 1 bildiri olmak üzere toplam 39 çalışma çeşitli değişkenler açısından meta-sentez yöntemi ile incelenmiş ve analiz edilmiştir. Ulaşılan sonuçlarına göre en fazla çalışmanın 1 bildiri, 6 makale ile 2018 yılında yapıldığı ortaya çıkmıştır (Uygun ve Ulu, 2018; Görmez, 2018; İbrahimoglu, 2018; Karadeniz, 2018; Beldağ ve Teymur, 2018; Akpınar ve Kranda, 2018; Işık Demirhan, 2018). En az çalışmanın ise 2009 ve 2019 yılında yapıldığı görülmektedir. 2018 yılı dışında 2020, 2021 ve 2022 yıllarında yapılan çalışmalarında sayıca fazla olduğu görülmektedir.

Çalışmalarda kullanılan yöntemlere dair veriler incelendiğinde, araştırmacıların en fazla kullandıkları yöntem nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi olmuştur. Doküman incelemesi yöntemi yenilenen 2018 sosyal bilgiler öğretim programının derinlemesine incelenmesini kolaylaştırmıştır. Doküman incelemesi, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının programa ve sosyal bilgiler ders kitaplarına kavram ve olgularla nasıl yansıtıldığının aynı zamanda yenilenen programla eski programların karşılaştırılması konusunda yardımcı olmuştur (Uygun ve Ulu, 2018; Kurtdaş ve Ulukaya-Öteleş, 2021; Görmez, 2018; Yıldırım ve Çetin, 2022; Sağlam ve Yalçınkaya, 2022; Öcal ve Yakar, 2015; Karadeniz,

2018; Akhan ve Özkan, 2021; Usta ve Demir, 2020;). Ayrıca öğrenci ve öğretmenlere erişimin zor olduğu bir dönemde yani 2018 sonrası yıllarda yaşanan afetler ve salgın hastalıklar sonucu eğitime yön veren uzaktan eğitim sistemine geçilmesi de doküman incelemesi çalışmalarını ve içerik analizine yönelik çalışmaların artmasına neden olduğu düşünülmektedir. Sosyal bilgiler öğretimine ilişkin incelenen çalışmalarda olgubilim (fenomenoloji) deseninin doküman incelemesinden sonra tercih edilen 2. yöntem olduğu çeşitli araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Öztürk ve Günel, 2016; Topkaya ve Akdağ, 2016; Çoban ve Kavuk, 2022; Balbağ ve Türkcan, 2017; Akpınar ve Kranda, 2018; Işık Demirhan, 2018). İncelenen çalışmalar doğrultusunda olgubilim desen için öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik daha derin bir anlayış geliştirmeyi ve onu kendi doğası içerisinde anlamlandırmayı amaçlamıştır. Ayrıca ulaşılan bulgular da, sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan incelemelerde (M11, M33, M34) desenin belirtilmediği çalışmalarda ortaya çıkmıştır.

Yapılan çalışmaların veri analizleri incelendiğinde araştırmacıların en çok tercih ettiği içerik ve betimsel analiz olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmaların birçoğunda doküman yöntemini tercih eden araştırmacıların analiz olarak içerik analizi ile çalıştıkları görülmüştür (Çolak, Kaymakçı, Akpınar, 2015; İbrahimoglu, 2018; Seçkin, 2021; Pehlivan Yılmaz ve Günel, 2021; Akhan ve Yalçın, 2016; Beldağ ve Teymur, 2018; Kaya ve Tomal, 2011; Uçar, 2023; Kurt, 2022; Akpınar ve Kranda, 2018). “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının çalışmalara nasıl yansıdığını belirlemek amacıyla içerik analizi kullanılmıştır. Bu yöntem, doküman analizi yöntemiyle toplanan verilerin titizlikle raporlanmasında ve araştırmacıların vardığı sonuçların arkasındaki gerekçelerin ayrıntılı bir şekilde açıklanmasında önemli bir ölçüt olmuştur.

Araştırmacıların veri toplama aracı ve örneklem grubunda yöntemi destekler şekilde sosyal bilgiler öğretim programları ve ders kitaplarından fazlasıyla yararlanmış olmaları dikkat çekmektedir. İncelenen çalışmalarda veri toplama aracı kendi içinde çeşitlilik gösterse de yoğunluk öğretim programında kalmıştır. 19 araştırmacının tercih ettiği öğretim programı ve ardından ders kitaplarının kullanılması diğer veri toplama araçlarına çok yönelmemesini engeller nitelikte sınırlayıcı olmuştur. O halde az sayıda kullanılan veri toplama araçlarından anket (açık uçlu soru), kelime ilişkilendirme ve akademik çalışmalar (Akpınar ve Kranda, 2018; Eskici ve Altun, 2023; Sağlam ve Yalçınkaya, 2022; Akhan ve Özkan, 2021; Durmuş ve Sert, 2022) gibi diğer farklı veri toplama araçlarının da kullanılarak zenginleştirilmesi söz konusudur.

Sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına yönelik yapılan çalışmalarda örneklem grupları incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretim programı ve sosyal bilgiler ders kitaplarının çok fazla yer aldığı görülmektedir. Öğretim programı ve ders kitaplarının yanı sıra öğretmenlere de öğrenciler ve aday öğretmenlere göre daha sık çalışma gruplarında yer verildiği saptanmıştır. Diğer gruplara göre öğretmen seçiminde etkili olan faktör okullarda programı işlevselliğe koyan kişiler olduğu yönünde ki düşünceler olduğu söylenebilir (Çolak, Kaymakçı, Akpınar, 2015; Öztürk ve Günel 2016; Çoban ve Kavuk, 2022; Tünkler, 2020; Akhan ve Kaymak, 2021; Akpınar ve Kranda 2018; Balbağ ve Türkçan, 2017; Işık Demirhan, 2018). Yine çalışmalar incelendiğinde öğrenci grubunun 2 araştırmacı (M2, M32) tarafından tercih edilmesi yapılan çalışmaları sınırlı kılmıştır (Kantemiz, 2020; Balbağ ve Türkçan, 2017).

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmaların konu bakımından çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda incelenen ilgili araştırmalarda “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının programlara ve ders kitaplarına nasıl yansıdığının değerlendirilmesi, beceri ve değer kazandırılması, farkındalık belirlenmesi, algı belirlenmesi gibi birçok faktörü ortaya koymaya yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına yönelik yapılan çalışmaların (Uygun ve Ulu, 2018; Kurdaş ve Ulukaya-Öteleş, 2021; Görmez, 2018; Keskin ve Yaman, 2014; Sağlam, Vural ve Akdeniz, 2011; Seçgin, 2021; Pehlivan Yılmaz ve Günel, 2021) çoğunda sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitapları incelenerek birtakım sonuçlar ortaya konulmuştur. Öğretmen, öğretmen adayı ve öğrenci görüşleri program ve ders kitaplarına göre çalışmalarda oldukça sınırlı kullanılmıştır. Dolayısıyla konular genellikle program ve ders kitaplarına göre belirlenmiştir. Yine en çok dikkat çeken konu başlıklarından biri olan çokkültürlülük ve eğitimle olan ilişkisi incelenen çalışmalarda sıklıkla yer almıştır. Kültür teması altında yapılan bu çalışmalar (Keskin ve Yaman, 2014; Akhan ve Yalçın, 2016; Beldağ ve Teymur, 2018; Tünkler, 2020; Usta ve Demir, 2020; Öztürk ve Günel, 2016) çok kültürlü eğitim, çokkültürlülük ve çeşitlilik, kültür ve farklı kültürlere yönelik oluşu günümüz dünyasında özellikle ülkemiz açısından değişen gelişmelere ayak uydurmaya çalışan bireyler açısından ne kadar da önemli olduğunu vurgular niteliktedir. Çokkültürlülük kavramı için ülkemizin “transit göç” yolu üzerinde olduğunu düşünürsek farklı ülkelerden belirli sebeplerden dolayı gelen mülteci veya sığınmacı insanların özellikle de eğitim sistemi çatısı altında toplanan bireyler için Kalıp

yargı ve önyargıyı fark etme becerisi kapsamında etkisi oldukça büyüktür. 2018 öğretim programıyla yerini alan Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme becerilerini kazandırma yolunda sosyal bilgiler dersinde öğrenme alanı alan “Küresel Bağlantılar”ın etkisi oldukça etkilidir (Seçgin, 2021). Sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı içerisinde yer alan küreselleşme teması altında toplanan Uygun ve Ulu, 2018; Sağlam, Vural ve Akdeniz, 2011; Akhan ve Kaymak, 2021) çalışmalarda yoğunluk açısından dikkat çekmekte olup birebir “Küresel Bağlantılar”ın doğrudan evrensel karşılığıdır. “Küresel Bağlantılar” bu bağlamdan değerlendirilecek olursa çok fazla önem arz ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Çalışmaların sonuçları sentezlendiğinde programda yer alan “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı özelinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen başlıkların çeşitli şekilde yer aldığı görülmektedir. Fakat yeterli düzeyde değildir. Çünkü “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının yeri açısından incelenen kitapların tümünde küresel konulara yer verildiği görülmektedir (Dere, Uçar, 2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarına yansıyan konu başlıklarından hareketle akademik yapılan çalışmaların arasında eksiklik olduğu görülmektedir. Mesela kitaplarda yer alan sınır komşularımız, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler, üyesi olduğumuz kurum ve kuruluşlar, popüler kültür gibi konu başlıkları araştırmalara pek fazla yansımadağı görülmüştür. Uçar (2023), çalışmasında küresel ölçekli konuların 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının öğrenme alanlarındaki yansımalarını incelendiğinde (5, 4, 6 ve 7) olacak şekilde yoğunluk gösterdiğini ifade etmiştir. Yine tabloya bakıldığında oluşan olumlu alt temaların paralelinde olumsuz alt temalarında neredeyse aynı düzeyde yer aldığı dikkat çekmektedir. Bunlar daha çok konu eksiklikleri, bilgi yetersizliği, küresellik kavramına ait önyargı ve kalıp yargılar gibi becerilerin eksik olmasından kaynaklı ortaya çıkan olumsuzluklardır. Ayrıca araştırmalarda sosyal bilgiler öğretim programı, ders kitapları, öğretmenler, öğrenciler ve öğretmen adaylarının çalışmalara katılması süreci detaylandırdığı gibi çeşitli sonuçlar elde edilmesine de neden olmuştur.

Sosyal bilgiler öğretim programında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına yönelik yapılan çalışmaların, sonuçlarının olumsuz alt temalarını tamamlar nitelikte olan öneriler tablosu da yine sonuç tablosu gibi oldukça farklılıklarla ön plana çıkmıştır. Özellikle öneriler tablosu içerisinde program ve ders kitapları teması diğer temalara göre fazlaca yer almaktadır. Program ve ders kitapları teması genellikle içerik ve etkinlik yönünden eksiklikleri ile göze çarpmaktadır. Diğer öneri kodlamaları içinde yer alan “Araştırmalar yapılabilir, etkinliklere yer verilebilir” önerileri ise en çok değinilen kodlamalar olmuştur. Edgar Dale'nin Yaşantı Konisinden yola çıkılacak olursa “doğrudan doğruya edinilen maksatlı yaşantılar” şeklinde belirtilen ifade öğrenciyi direk kendisinin bilgiyi yapılandırdığı ve bilgiyi öznel hale getirerek öğrenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Çilenti, 1988). Dolayısıyla ilgili kurumların önerileri dikkate alması durumunda “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının öğrenciler tarafından daha verimli öğrenilmesine imkân tanıyacak ve sürece dâhil olan öğretmenlerinde geniş bilgi, beceri ve tutumla durumu daha anlamlı hale gelmesini sağlayacaktır.

İncelenen çalışmaların güvenilirlik ve geçerliliği değerlendirildiğinde araştırmacıların inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık, teyit edilebilirlik, etik gibi farklı şekillerde araştırmalarına dayanak oluşturdukları görülmektedir. Araştırmacılar akademik çalışmalarını doğrudan alıntılar, kodlamalar, uzman incelemesi ve araştırma soruları gibi birçok faktörle desteklemişlerdir. Özellikle çok fazla tercih edilen aktarılabirlik teması altında oluşan doğrudan alıntılar kodu geçerlilik ve güvenilirlik açısından kolay erişilebilen ve tutarlı sonuçlar veren ölçüde olduğu için araştırmalar tarafından sıklıkla kullanılmıştır (Kantemiz, 2020; Öztürk ve Günel, 2016; Yalçın ve Alkar, 2023, Akhan ve Yalçın, 2016; Balbağ ve Türkcan, 2017; Işık Demirhan, 2018; Uçar, 2023). Yine incelenen çalışmalarda güvenilirlik ve geçerlilikten bahsetmeyen 4 çalışma yer almaktadır.

Sonuç olarak, sosyal bilgiler öğretiminde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı üzerine yapılan araştırmalar çok çeşitli konuları öne çıkarmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar, “Küresel Bağlantılar”ın programlara ve ders kitaplarına yansımaları, beceri ve değer kazanımı, farkındalık ve algı gibi çeşitli yönlerle odaklanmaktadır. Sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarına ağırlıklı olarak odaklanılması, bu kaynaklarla önemli ölçüde ilgilenildiğini göstermektedir. Ayrıca öğretmenler, öğrenciler ve öğretmen adaylarına kıyasla çalışma gruplarına daha sık dâhil edilmektedir. Bu çalışmalardan çıkan öneriler, özellikle içerik ve etkinlikler açısından müfredat ve ders kitaplarında iyileştirmeler yapılması gerektiğinin altını çizmektedir. En sık dile getirilen öneriler, daha fazla araştırma yapılması ve daha fazla etkinliğe yer verilmesiyle ilgilidir. Bu önerilerin ilgili kurumlar tarafından dikkate alınması halinde, öğrenciler “Küresel Bağlantılar” alanında daha etkin bir öğrenme sürecinden faydalanacak, öğretmenler de bu süreci kolaylaştırmak için gerekli bilgi, beceri ve tutumlarla daha donanımlı hale gelecektir.

KAYNAKÇA

- Açıkalin, M. (2010). Sosyal bilgiler eğitiminde yeni yaklaşımlar: Çokkültürlü ve küresel eğitim. *İlköğretim Online*, 9(3), 1226-1237.
- Açıkalin, M. (2013). Preservice social studies teachers' understanding of global education. *Mediterranean Journal of Educational Research*, 14, 557-562.
- Akçay, R. C. (2003). Küreselleşme, eğitimsel yoksunluk ve yetiskin eğitimi [Globalization, educational deprivation and adult education]. *Milli Eğitim Dergisi*, 159(4).
- Amin, S., (1998). *Kapitalizmin Hayaleti* (C. Algon, Çev.), Bilim ve Sanat.
- Aslan, S. (2016). Küreselleşme olgusunun sosyal bilgiler eğitimine etkileri. *Harran Maarif Dergisi*, 1(1), 11-23.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.
- Batdı, V. (2019). *Meta-Tematik Analiz Örnek Uygulamalar*. Anı yayınları.
- Bozkurt, V. (2000). *Küreselleşmenin İnsani Yüzü*. Alfa Yayınları, 29.
- Çakar, M. (2008). Küreselleşmenin ilköğretim Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan konu ve kavramlar üzerindeki etkisi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çakır, A. (2019). Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan küresel bağlantılar öğrenme alanının öğretiminde görsel materyallerden yararlanmanın öğrenci başarısı üzerine etkisi (İstanbul ili Esenler ilçe örneği) (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Çalık, T., & Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Chrastina, J. (2018). *Meta-Synthesis of Qualitative Studies: Background, Methodology and Applications*. NORDSCI.
- Çilenti, K. (1988). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Yargıcı Matbaası.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma Deseni. Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (Çev. Ed. S. B. Demir). Eğiten Kitap yayıncılık.
- Demirezen, S., & Turan, R. (2016). Küresel bağlantılar öğrenme alanında yer alan kavramların öğrenilmesinde kavram analizi yönteminin öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2016(6), 1-18.
- Dinçer, S. (2018). Content analysis in scientific research: meta-analysis, meta-synthesis, and descriptive content analysis. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7(1), 176-190. <https://doi.org/10.14686/buefad.363159>
- Egüz, Ş. (2017). Sosyal bilgiler dersindeki küresel eğitimle ilgili kazanımların iletişim teknolojileri kullanılarak öğretimi (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Erdem, A.R. (2008). Küreselleşme bağlamında Türkiye'de eğitim bilimlerinin bugünü ve geleceği. *Üniversite ve Toplum*, 8 (4), 1-3.
- Erdoğan, K. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin küresel konumlandırma becerileriyle medyadan yararlanma durumları ve sosyal bilgiler dersindeki başarıları arasındaki ilişki. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 162(162).
- Giddens, A, (2010). *Modernliğin Sonuçları* (E. Kuşdil, Çev.), Ayrıntı.
- Giddens, A. (2004). Castells'in ağ toplumunun yükselişi üzerine. M. Armağan (Haz.), *Küresel Kuşatma Karşısında İnsan* içinde (s. 175-182.), (Ş. Yalçın Çev.). Ufuk.
- Hoon, C. (2013). Meta-Synthesis of Qualitative Case Studies: An Approach to Theory Building. *Organizational Research Methods*, 16(4), 522-556. <https://doi.org/10.1177/1094428113484969>
- Kara Yılmaz, G. (2014). Küresel Sorunlara Küresel Çözümler. *Journal of Inquiry Based Activities*, 4(2), 88-105.
- Koluman, S. (2011). İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik öğretmen görüşleri (Balıkesir il örneği) (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Körükçü, M., & Şahingöz, M. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 129-150.
- Körükçü, M., & Şahingöz, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 66-85.

- Lim, C. P. (2008). Global citizenship education, school curriculum and games: Learning Mathematics, English and Science as a global citizen. *Computers & Education*, 51(3), 1073-1093.
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel Araştırma Tasarımı: Etkileşimli Bir Yaklaşım* (Çev. Ed. M. Çevikbas). Nobel Akademi yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2005). İlköğretim Sosyal bilgiler dersi 6.-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2023). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=1264>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün, & S. Beşir Demir, Çev. Edt.). Pegem Akademi.
- Polat, S. & Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Journal of Qualitative Research in Education*, 4(1), 52-64. <https://dergipark.org.tr/en/pub/enad/issue/32040/354541>
- Sönmez Demirezen, S., (2011). Küresel bağlantılar öğrenme alanında yer alan kavramların öğrenilmesinde kavram analizi yönteminin öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Standish, A. (2014). What is global education and where is it taking us?. *Curriculum Journal*, 25(2), 166-186.
- Subaşı, Y. ve Akdağ, H. (2013), Bana bırakılan miras. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi ATED*, 3(2), 50-58.
- Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Epsilon Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2002). *Postmodern ve Küresel Toplumda Eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Tunçer, P. (2012). Küreselleşme-yerelleşme ve Türkiye’de yerel demokrasinin geliştirilmesi. *Türk İdare Dergisi*, 475, 131-146.
- Üçarkuş, E. (2016). 5. sınıf küresel bağlantılar öğrenme alanının kazanım, içerik, öğretme-öğrenme ve ölçme-değerlendirme sürecinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulusoy, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının, ilkök ve ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programı küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumlarının incelenmesi: çeşitli değişkenler açısından (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Walsh, D., & Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review. *Journal of advanced nursing*, 50(2), 204-211.
- Willig, C., & Wirth, L. (2018). A meta-synthesis of studies of patients’ experience of living with terminal cancer. *Health psychology: official journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association*, 37(3), 228–237. <https://doi.org/10.1037/hea0000581>
- Yazıcı, H., & Koca, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretim programı. B. Tay, A. Öcal (Edts), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, 2.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme konusundaki yaklaşımlar ve eğitim. *Eurasian Journal of Educational Research*, 6, 61-66.
- (M1) Uygun, K., & Ulu, C. T. (2018). 6. ve 7. Sınıf Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitabında küreselleşme olgusunun incelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 1-19.
- (M2) Kantemiz, F. (2020). 7. Sınıf Öğrencilerinin Türkiye İle Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilere dair görüşleri. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(2), 33-43.
- (M3) Çolak, K., Kaymakçı, S., & Akpınar, M. (2015). Sosyal bilgiler ders kitaplarında ve öğretmen adaylarının görüşlerinde yenilenebilir enerji kaynaklarının yeri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 41(41), 59-76.
- (M4) Öztürk, F., & Günel, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sistem, küresel eğitim ve çeşitlilik kavramlarına ilişkin algısı. *İlköğretim Online*, 15(1).
- (M5) Eskici, E., & Altun, A. (2023). Sosyal bilimlerde dijitalleşme ve sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1686-1719.
- (M6) Kurttaş, E. M., & Öteleş, Ü. U. (2021). Ulusal ve küresel kimlik bağlamında sosyal bilgiler eğitimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1115-1168.
- (M7) Görmez, E. (2018). Güncellenen sosyal bilgiler programının politik okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(STEMES’18), 109-114.

- (M8) Yıldırım, D., & Çetin, T. (2022). Tarihsel süreçte sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında turizmin yeri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 926-939.
- (M9) Durmuş, E., & Sert, A. E. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1177-1193.
- (M10) Sağlam, S., & Yalçınkaya, E. (2022). 4. Sınıf Sosyal bilgiler ders kitabında türk cumhuriyetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 8(2), 413-449.
- (M11) İbrahimoglu, Z. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına ve farklı kültürlerle yaklaşımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 31(1), 119-152.
- (M12) Öcal, A. & Yakar, H. (2015). 1968-2005 Sosyal bilgiler ders programlarında küresel farkındalık eğitimi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 307-327.
- (M13) Karadeniz, O. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programında beşerî ve ekonomik coğrafya konularının yeri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(19), 281-296.
- (M14) Akhan, N. E., & Özkan, F. (2021). 1968'den günümüze değişen sosyal bilgiler programlarında ekonomi konularının yeri. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 43-62.
- (M15) Usta, M. & Demir, E. (2022). Eğitimde çokkültürlülük: ilköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler kitapları üzerinden nitel bir inceleme. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences (Joshas)*, 6(34).
- (M16) Yeşiltaş, E., & Kaymakçı, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programının teknoloji boyutu. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 314-340.
- (M17) Keskin, Y., & Yaman, E. (2014). İlköğretim sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarında yeni bir paradigma: çokkültürlü eğitim. *Türk Çalışmaları (Elektronik)*, 9(2), 933-960.
- (M18) Kaya, K. (2019). Yeni sosyal bilgiler programı ve ders kitaplarında turizm kavramı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 173-194.
- (M19) Keskin, S. C., & Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi ilköğretim 1. kademe) sosyal bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak "barış" ın yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69-92.
- (M20) Yalçın, A., & Alkar, E. (2023). Sosyal bilgiler ders kitaplarında Ortadoğu ve Orta Asya konularının incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 47-66.
- (M21) Sağlam, M., Vural, L., & Akdeniz, C. (2011). Küreselleşmenin Türkiye'deki ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında görülen yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 1-15.
- (M22) Seçgin, F. (2021). Kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme becerisine yönelik kazanımların sosyal bilgiler dersi öğrenme alanları ve ders kitaplarına yansımaları. *The Journal of Social Sciences*, (50), 190-208.
- (M23) Pehlivan Yılmaz, A., & Günel, E. (2021). Sosyal bilgiler ders kitaplarında ve öğretim programlarında değişen ve değişmeyen göç olgusunun incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1713-1749. <https://doi.org/10.17679/inuefd.903588>
- (M24) Kara, H. & Tangülü, Z. (2017). Sosyal bilgiler öğretim programında hukuk ve politik okuryazarlığı üzerine bir durum incelemesi. *Araştırma ve deneyim dergisi*, 2(1), 1-28.
- (M25) Akhan, O., & Yalçın, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programlarında çokkültürlü eğitimin yeri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 23-46.
- (M26) Beldağ, A., & Teymur, N. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında çokkültürlü eğitim: bir içerik analizi. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 2(2), 117-129.
- (M27) Topkaya, Y., & Akdağ, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşleri (Kilis 7 Aralık Üniversitesi örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 767-786.
- (M28) Kaya, M. F., & Tomal, N. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının sürdürülebilir kalkınma eğitimi açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 49-65.
- (M29) Demir, Y. (2022). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının inceleme gezileri açısından değerlendirilmesi. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 146-173.
- (M30) Dere, İ., & Uçar, A. (2020). Küresel bağlantılar öğrenme alanının sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımalarının incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 212-240.

- (M31) Atıf Çoban, A., & Kavuk, S. (2022). Bölgesel dış ticaret ve uluslararası ilişkiler bağlamında Türkiye'nin özel konumu ve jeopolitiği hakkında öğretmen görüşleri. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(35), 298-320.
- (M32) Balbağ, L. N., & Türkcan, B. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrenci ve öğretmenlerinin küresel vatandaşlık algıları. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)* 8(2), 216-249 <https://doi.org/10.17569/tojqi.270274>
- (M33) Tünkler, V. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel, çokkültürlü eğitime ve küresel vatandaşlık eğitimine yönelik bakış açıları. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(226), 255-290.
- (M34) Akhan, N. E., & Kaymak, B. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küreselleşme, küresel eğitim ve küresel vatandaş kavramlarına yönelik görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(229), 129-155.
- (M35) Akpınar, M., & Kranda, S. (2018). Küresel bağlantılar öğrenme alanındaki etkinliklerin eleştirel düşünme becerisini kazandırmadaki etkililiğine yönelik öğretmen görüşleri. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 8(1), 112-134.
- (M36) Özdemir, F., & Çelik, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programlarında savaş ve barış kavramlarına yer verilmiş durumları. *V. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 33.
- (M37) Uçar, A. (2023). Küresel ölçekli konuların sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımalarının incelenmesi (Doctoral dissertation), Necmettin Erbakan University.
- (M38) Kurt, N. (2022). Tarihi şahsiyetlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alma durumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (M39) Işık Demirhan, E. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel bağlantılar öğrenme alanı kapsamında Türkiye'ye ilişkin algıları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.